

socialmedicinsk tidskrift

femtiotredje årgången sept 1976 häfte 7

Industrivägen 13, Solna. Tfn 08/83 20 83
Postadress: Fack, 104 01 Stockholm 60
Postgiro 11 79-1

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Axel Gisslén, biträdande redaktör
Brita Bahrton, redaktionssekreterare

Redaktionsutskott:

Ragnar Berfenstam, professor i socialmedicin, Uppsala
Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping
Arne Borg, bitr. socialdirektör, Stockholm
Olle Höök, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg
Gunnar Inghe, professor i socialmedicin, Stockholm
Bertil Johansson, socialchef, Örebro
Bengt Lindegård, professor i socialmedicin, Göteborg
Gunnar Lindgren, professor i socialmedicin, Lund
John Lovén, socialchef, Huddinge
Birger Stark, socialchef, Sundsvall
Georg Svahn, personaldirektör, Stockholm
Bengt Söderberg, socialchef, Solna

Föräldrautbildning för alla

"Man frågar idag inte längre om vi ska ha föräldrautbildning — utan man har redan kommit ett steg längre:

Hur ska föräldrautbildningen se ut?"

Det säger Anna Torbiörnsson i sin artikel om bakgrunden till behovet av föräldrautbildning.

Det hindrar inte att föräldrautbildning, trots att det hörts allt oftare under senare år i den allmänna debatten, är ett diffust begrepp. Bakom uttrycket döljer sig krav formulerade i motioner till riksdag, landsting och kommuner, där man genom föräldrautbildning tror sig finna lösningar på problem av de mest skilda slag.

Många menar, vid närmare eftertanke, att själva beteckningen föräldrautbildning inte är rättvisande, då man inte avser undervisning och utbildning i ordets traditionella betydelse.

Trots detta är begreppet föräldrautbildning myntat och allmänt använt. Man bör därför försöka ge föräldrautbildningsbegreppet ett innehåll. Med detta nummer av tidskriften görs ett försök till konkretisering av föräldrautbildningen.

Barnomsorgsgruppen är en statlig utredning med uppgift att bl a utreda formerna för och innehåll i en allmän återkommande föräldrautbildning. I "Samverkan i barnomsorgen (SOU 1975:87)" finns bl a ett diskussionskapitel om föräldrautbildning. *Grethe Lundblad*, ordförande i utredningen, sammanfattar utredningens principiella syn på hur föräldrautbildning kan utformas.

Barnomsorgsgruppens betänkande har varit föremål för en omfattande remissbehandling. *Sten Svensson* ger en bild av reaktioner och synpunkter från några kommuner och landsting, organisationer och institutioner. Utredningen arbetar nu vidare med sikte på ett betänkande om föräldrautbildning. Som ett led i detta utredningsarbete bedrivs försöksverksamheter. Några av dem presenteras i särskilda artiklar.

Varför frågar man efter föräldrautbildning idag?

Anna Torbiörnsson ger en summarisk översikt över olika förhållanden i samhället som påverkat familjens liv och bidragit till efterfrågan av föräldrautbildning.

Dagens föräldrar ifrågasätter de uppfostringssätt som tidigare generationer tillämpat. Man söker efter nya uppfostringsideologier, nya sätt att förhålla sig till sitt barn, men det finns inte några enkla eller enhetliga svar på dessa frågor. Föräldrautbildningen har en viktig funktion då det gäller att skapa en medvetenhet om hur vårt sätt att förhålla oss till våra barn påverkas av samhällsliga förhållanden och av vårt samspel med andra människor. Arbetslivets och närmiljöernas utformning samt familjens förändrade funktion har bidragit till att många människor idag saknar naturliga kontaktnät som kan utgöra kanaler för överföring av erfarenheter och kunskap. Föräldrautbildning bör därför bidra till att bygga upp sådana kontaktnät som möjliggör överföring av erfarenheter mellan föräldrar.

Barnet vistas i flera olika miljöer — hemmet, förskolan, skolan, fritidsverksamhet — som idag är mer eller mindre skilda från varandra. Det är viktigt att barnen kan vara trygga i alla dessa olika miljöer.

En förutsättning är att det finns kontakt och samband mellan dessa miljöer, att normer och värderingar görs tydliga och ventileras.

Föräldrautbildning bör därför bidra till att slå broar mellan barnets olika miljöer. En närmare kontakt mellan föräldrar och personal kan möjliggöra utbyte och diskussion av normer och förhållningssätt.

Detta är några av de funktioner föräldrautbildning kan ha.

Hur skall då föräldrautbildning gå till?

Det är viktigt att här betona att val av former för föräldrautbildning, eller metoder, måste ske mot bakgrund av vilka syften man har med föräldrautbildning — vilka funktioner den skall fylla. Barnomsorgsgruppen har valt en form för föräldrautbildning som bygger på ömsesidigt utbyte av erfarenheter på lika villkor såväl föräldrar emellan som mellan föräldrar och de som yrkesmässigt arbetar med barn, en form som kan bidra till att bygga upp sociala kontaktnät.

" Kontakt och utbyte med andra människor i samma situation kan betyda att man har gemensamma intressen, att man inte är ensam om sina upplevelser och svårigheter. Att få dela detta med andra kan ge större självförtroende och tilltro till den egna förmågan och därmed ge underlag för att aktivt sträva efter att påverka den egna livssituationen i solidaritet med andra."

Föräldrautbildning bör därmed *inte* bli en utbildning analogt med andra utbildningsformer som vi har i vårt samhälle.

Vilken kunskap skall förmedlas i föräldrautbildningen?

Skall föräldrar bli mottagare och de som yrkesmässigt sysslar med barn förmedlare av kunskaper? Såväl föräldrars som yrkesverksammas kunskaper behövs och bör tillvaratas i föräldrautbildningen.

Det är därför angeläget att föräldrarna inte ses som mottagare av information i en traditionell undervisningssituation som har karaktär av envägskommunikation. Denna bygger på förutsättningen att information är viktigare än föräldrarnas egna erfarenheter samt på att viss faktakunskap ger möjlighet att alltid göra vad som är det "rätta" att göra?

I det utbildningssystem vi har i dag eftersträvas objektivitet och neutralitet, man förmedlar fakta och färdigheter. Det finns bland föräldrar en stor efterfrågan på fakta och "facit" då det gäller barns utveckling och uppfostran. Detta gör att föräldrar ofta tacksamt anammar kunskaper och råd från de yrkesverksamma på området som värdeneutrala fakta. När det gäller frågor om barns utveckling, barnuppfostran, relationer barn—föräldrar—samhälle finns det inte objektiva och värdeneutrala fakta.

Fostran av barn är en process där vad som är rätt eller fel beror på vad man vill uppnå. Detta beror i sin tur på de värderingar man har, vilken människosyn eller samhällssyn man har. Frågor som "vad står vi för?" — "hur vill vi påverka våra barn?" kan inte experterna ge svar på.

I föräldrautbildningen är det viktigt att skapa en arbetsform som gör det möjligt att sätta in erfarenheter och faktakunskaper i ett större sammanhang — vad vill vi uppnå.

Praktisk tillämpning i försöksverksamhet

Ett exempel på en arbetsform som bygger på ovan nämnda principer är samtalsgrupper. Denna metodik, som bedrivs på flera håll, prövas närmare i barnomsorgsgruppens försöksverksamheter. I artiklarna som redovisar uppläggning och erfarenheter från Huddinge, Tensta och Luleå ges en mera konkret bild av arbetsformen.

I föräldrautbildningsprojektet på Huddinge sjukhus och i V. Flemingsberg redovisar *Inger Sävenstrand*, *Bengt Höjer* och *Sonja Lauritzen* hur en föräldrautbildning byggs upp som vänder sig till alla blivande och nyblivna föräldrar.

Pia Lindblad sammanfattar i en särskild artikel erfarenheterna av försöksverksamhet med samtalsgrupper för helt nyblivna föräldrar i Tensta.

Behovet av stöd till nyblivna föräldrar understryks ytterligare av *Britta Alin-Åkerman* som redovisar en studie från Karolinska sjukhuset. Den visar på behovet hos nyblivna föräldrar att få tala om sina upplevelser kring förlossningen och den nya livssituationen.

Barnmiljöutredningen och barnomsorgsgruppen pekar på att omsorgen om barnen kommer att kräva medverkan av fler än familjen. På sikt bör tex en utbyggd förskoleverksamhet — daghem, deltidsgupper och sköppen förskoleverksamhet — kunna vara tillgänglig för alla barn.

Föräldrautbildningsförsök på daghem i Luleå redovisas av *Lasse Wikman*. Det är ett projekt som är ett intressant inlägg i diskussionen om föräldrasamverkan i förskolan.

Det finns naturliga förutsättningar för gruppbildningar på flera ställen än de samhällsorgan som ovan nämnts.

Studieförbunden företräder ofta en annan gemenskap, sammanslutning eller grupp där vuxna har samspel med varandra, ibland också tillsammans med barn.

Studiecirkelformen är en metod som ofta tillämpas av studieförbunden. Barnomsorgsgruppen har diskuterat denna form som en metod vilken väl passar vuxna människor och som bör kunna tillvaratas i föräldrautbildningen.

Bengt Hedenström ger i sin artikel prov på ABF:s föräldrautbildning i folkrorelseregi.

Slutligen återger *Kristina Lejdström* i detta nummer ett samtal om föräldrautbildning med några företrädare från föräldrautbildningsområdet.

Barbro Spörndly

Barbro Spörndly, som är gästredaktör för detta nummer av tidskriften, är departementssekreterare på socialdepartementet och har fungerat som sekreterare i Barnomsorgsgruppen.